

4. Vrste bilansnih promena

Zavisno od toga kakvo dejstvo imaju nastali poslovni događaji na bilans, razlikujemo četiri vrste bilansnih promena i to:

1. Povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive za isti iznos,
2. Smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive za isti iznos,
3. Povećanje aktive uz istovremeno smanjenje aktive za isti iznos (promene u strukturi aktive), i
4. Povećanje pasive uz istovremeno smanjenje pasive za isti iznos (promene u strukturi pasive).

Pri tome pojedini poslovni događaji ne utiču na rezultat poslovanja preduzeća, kao što je npr. kupovina materijala ili vraćanje kredita banci. U prvom slučaju, samo je došlo do promene u sredstvima, odnosno sredstva u novčanom obliku su zamenjena sredstvima u obliku materijala, a prilikom vraćanja kredita došlo je do smanjenja novčanih sredstava na tekućem računu uz nestanak obaveze po osnovu kredita. Pomenuti događaji su neutralni u odnosu na uspeh preduzeća. Takve promene nazivaju se ekvivalentne promene.

S druge strane, pojedini poslovni događaji utiču na uspeh poslovanja, odnosno utiču na visinu sopstvenog kapitala (kapital vlasnika) i nazivaju se neekvivaletne promene. U slučaju kada

vlasnici preduzeća ulažu kapital ili povlače kapital, menja se visina sopstvenog kapitala, ali promena sopstvenog kapitala nije posledica uspeha poslovanja, te je reč o ekvivalentnim promenama.

4.1. Povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive

Povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive, označava priliv sredstava iz okruženja u preduzeće. Povećanje sredstava, a time i izvora tih sredstava, nastaje kao posledica:

1. vlasničkog ulaganja,
2. zaduženja i
3. ostvarene dobiti.

a) Ulaganje od strane vlasnika preduzeća predstavlja poslovni događaj koji dovodi do povećanja sredstava u preduzeću u obliku gotovine, opreme, zgrade, licence ili nekog drugog oblika, što se evidentira u aktivi, a kako izvor (poreklo) te imovine potiče od vlasnika preduzeća, u pasivi će se povećati vlasnički tj. sopstveni kapital. S obzirom da povećanje sopstvenog kapitala nije posledica uspešnog poslovanja preduzeća, ovakav poslovni događaj je sa stanovišta uticaja na rezultat poslovanja neutralan.

Pretpostavimo da Aleksandar Petrović osniva inokosno preduzeće za programiranje (izradu softvera), te uplaćuje na tekući račun 10.000 dinara. Bilansno posmatrano, došlo je do formiranja aktive za iznos uplaćenih sredstava i do formiranja vlasničkog (sopstvenog) kapitala u pasivi.

Aktiva (sredstva)		Bilans 1	Pasiva (izvori)	
Tekući račun	10.000		Sopstveni kapital	10.000
Ukupna aktiva	10.000		Ukupna pasiva	10.000

b) Zaduženje predstavlja poslovni događaj koji za posledicu ima povećanje sredstava u preduzeću u obliku gotovine, opreme, robe ili nekog drugog oblika, što sa stanovišta bilansa znači da je došlo do povećanja aktive. Kako preduzeće ima obavezu da vrati novčana sredstva banci ukoliko je u pitanju zaduženje po osnovu kredita, odnosno da plati dobavljaču za isporučeni materijal, robu ili sredstvo u nekom drugom obliku, istovremeno će se u pasivi povećati obaveze za isti iznos. Budući da povećanje sredstava po osnovu zaduženja ne čini vlasnika preduzeća bogatijim nego što je to bio pre zaduženja, i ovaj događaj je sa stanovišta uticaja uspešnost poslovanja neutralan.

Osnovano preduzeće je po osnovu odobrenog kratkoročnog kredita banke kupilo PC računar (osnovno sredstvo) u vrednosti od 5.000 dinara. Bilansno posmatrano, došlo je do povećanja aktive za osnovno sredstvo uz istovremeno povećanje pasive po osnovu obaveze prema banci.

Aktiva (sredstva)	Bilans 2		Pasiva (izvori)
Tekući račun	10.000	Sopstveni kapital	10.000
Osnovna sredstva	5.000	Kratkoročni kredit	5.000
Ukupna aktiva	15.000	Ukupna pasiva	15.000

Preduzeće je naručilo 20 kompakt diskova od preduzeća Informatičar. Preduzeće Informatičar je isporučilo diskove i fakturu (račun) na 100 dinara. Znači da se imovina preduzeća povećala za 100 dinara. Kako preduzeće još nije izmirilo (platilo) svoju obavezu prema dobavljaču, u pasivi se evidentiraju obaveze prema dobavljaču u visini od 100 dinara.

Aktiva (sredstva)	Bilans 3		Pasiva (izvori)
Tekući račun	10.000	Sopstveni kapital	10.000
Osnovna sredstva	5.000	Kratkoročni kredit	5.000
Materijal	100	Dobavljači	100
Ukupna aktiva	15.100	Ukupna pasiva	15.100

Iz ovoga možemo izvući jedno pravilo koje glasi: povećanje aktive zbog povećanja pasive mora se uvek odraziti na povećanje zbira bilansa.

c) Povećanje sredstva po osnovu ostvarene dobiti predstavlja povećanje vlasničkog (sopstvenog) kapitala nastalo iz poslovanja preduzeća. S obzirom na to da je u pitanju promena koja je posledica uspešnosti poslovanja preduzeća, o njoj će biti više reči naknadno.

4.2. Smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive

Smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive označava odliv, tj. smanjenje sredstava u preduzeću i smanjenje izvora (pasive), uz izmenu njihove strukture. Do smanjenja sredstava dolazi:

1. povlačenjem kapitala od strane vlasnika,
2. razduženjem i
3. poslovanjem sa gubitkom (gubitak označava gubitak sredstava u aktivu i sopstvenog kapitala u pasivi).

a) U zavisnosti od pravne forme preduzeća, vlasnici imaju različite mogućnosti za povlačenje sredstava iz preduzeća. Svako povlačenje sredstava iz preduzeća od strane vlasnika preduzeća, za preduzeće predstavlja nepovratan odliv sredstava, najčešće, ali ne i obavezno, u obliku gotovine. Ovo smanjenje aktive posmatrano sa aspekta pasive predstavlja smanjenje vlasničkog (sopstvenog) kapitala. S obzirom na to da ovo smanjenje kapitala nije posledica neuspešnog poslovanja preduzeća, već posledica odluke vlasnika da povuče iz preduzeća deo sredstava kojim je preduzeće raspolagalo, ovakav poslovni događaj je sa stanovišta uspešnosti poslovanja neutralan.

Pretpostavimo da je vlasnik preduzeća za lične potrebe podigao sa tekućeg računa 100 dinara.

Aktiva (sredstva)	Bilans 4		Pasiva (izvori)
Tekući račun	9.900	Sopstveni kapital	9.900
Osnovna sredstva	5.000	Kratkoročni kredit	5.000
Materijal	100	Dobavljači	100
Ukupna aktiva	15.000	Ukupna pasiva	15.000

Naravno, istovremeno smanjenje aktive i pasive za isti iznos će imati za posledicu smanjenje bilansnog zbira za taj iznos.

b) Razduženje nastaje kada preduzeće izmiri npr. svoje obaveze prema banci, ukoliko je u pitanju vraćanje glavnice primljenog kredita, prema dobavljačima ukoliko je u pitanju plaćanje po fakturi za primljen materijal, robu, osnovno sredstvo ili neku izvršenu uslugu i sl. Izmirivanjem svoje obaveze preduzeću se smanjuju sredstva u obliku gotovine, što predstavlja smanjenje aktive, a istovremeno dolazi i smanjenje obaveza za isti iznos u pasivi. Ovakav događaj je sa stanovišta rezultata poslovanja neutralan.

Pretpostavimo sada da je vlasnik preduzeća odlučio da odmah isplati polovinu svoje obaveze prema banci (pretpostavljamo da banka preduzeću nije obračunala kamatu).

Sada će se u bilansu smanjiti aktiva zbog odliva gotovine, ali će se istovremeno smanjiti i obaveze prema banci, iskazane u pasivi, za taj iznos.

Aktiva (sredstva)	Bilans 5		Pasiva (izvori)
Tekući račun	7.400	Sopstveni kapital	9.900
Osnovna sredstva	5.000	Kratkoročni kredit	2.500
Materijal	100	Dobavljači	100

Ukupna aktiva 12.500 Ukupna pasiva 12.500

c) Poslovanje sa gubitkom znači da je u procesu poslovanja preduzeće izgubilo deo svojih sredstava. Preduzeće je poslovalo sa gubitkom ukoliko je sopstveni kapital (sopstveni kapital = imovina – obaveze) na kraju obračunskog perioda manji nego što je bio na početku obračunskog perioda, a da to smanjenje sopstvenog kapitala nije posledica povlačenja vlasnika. Gubitak označava gubitak sredstava u aktivu, što posmatrano sa aspekta pasive znači gubitak sopstvenog (vlasničkog) kapitala. Posledica gubitka je to da su vlasnici preduzeća nepovratno izgubili deo sredstava koje su uložili u preduzeće. Pošto je u pitanju događaj nastao kao posledica neuspešnog poslovanja preduzeća, o njemu će biti više reči naknadno.

4.3. Promene u strukturi aktive (povećanje aktive uz istovremeno smanjenje aktive za isti iznos)

Promene u strukturi aktive nastaju pretvaranjem jednog oblika sredstava u drugi. Dakle, ne dolazi ni do kakvih promena u pasivi bilansa (u izvorima finansiranja), već isključivo u promeni strukture sredstava. Bilansni zbir ostaje, prema tome, nepromenjen.

Pretpostavimo sada da se sa tekućeg računa podigne 500 dinara. To znači da će se sredstva ne tekućem računu smanjiti za 500 dinara, ali znači i da će se sada na blagajni preduzeća nalaziti 500 dinara.

Aktiva (sredstva)	Balans 6		Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.900	Sopstveni kapital	9.900	
Osnovna sredstva	5.000	Kratkoročni kredit	2.500	
Materijal	100	Dobavljači	100	
Blagajna	500			
Ukupna aktiva	12.500	Ukupna pasiva	12.500	

4.4. Promene u strukturi pasive (povećanje pasive uz istovremeno smanjenje pasive za isti iznos)

Promene u strukturi pasive nastaju pretvaranjem jednog izvora finansiranja sredstava u drugi izvor. Dakle, jedan oblik izvora se povećava, a drugi se smanjuje za isti iznos. Prema tome, ni u ovom slučaju ne dolazi do promene bilansnog zbira. Pri tome, može doći do:

- a) pretvaranje jedne obaveze u drugu,
- b) pretvaranje sopstvenog kapitala u obaveze, ili
- c) pretvaranja obaveza u sopstveni kapital.

a) Ukoliko je reč o izmeni u strukturi obaveza zamenom jedne vrste obaveza drugom, do zamene obaveza može nastupiti kod istog poverioca ili kod različitih poverilaca.

Na molbu vlasnika, banka nam je konvertovala kratkoročni kredit u dugoročni kredit (produžila rok otplate na rok duži od godinu dana).

Aktiva (sredstva)	Bilans 7		Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.900	Sopstveni kapital	9.900	
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500	
Materijal	100	Dobavljači	100	
Blagajna	500			
Ukupna aktiva	12.500	Ukupna pasiva	12.500	

b) Pretvaranje sopstvenog kapitala u obaveze znači da je izgubljen deo sopstvenog kapitala. Pošto je reč o promeni koja je od uticaja na rezultat poslovanja, o tome će biti reči u narednom delu.

c) Pretvaranje obaveza u sopstveni kapital znači da je došlo do povećanja sopstvenog kapitala, odnosno da je reč o promeni koja je od uticaja na rezultat poslovanja, te će shodno tome biti

predmet razmatranje narednog dela.

4.5. Evidentiranje ekonomskih promena (događaja) koje utiču na rezultat poslovanja – neekvivalentne promene

Prikazani poslovni događaji nisu uticali niti na povećanje niti na smanjenje vlasničkog (sopstvenog) kapitala kao posledice ostvarenog rezultata poslovanja preduzeća. Vlasnici, međutim, u preduzeća ulažu sredstva, odnosno posmatrano sa aspekta pasive – kapital, sa ciljem njegovog uvećavanja.

Poslovni događaji koji utiču na rezultat poslovanja, bilansno posmatrano, nastaju kao:

- Povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive zbog nastalog prihoda,
- Smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive zbog nastalog rashoda,
- Promene u strukturi pasive, i to:
 - Pretvaranjem obaveza u sopstveni kapital zbog nastalog prihoda,
 - Pretvaranjem sopstvenog kapitala u obaveze zbog nastalog rashoda.

Kako je sopstveni kapital razlika između imovine iskazane u aktivi i obaveza iskazanih u pasivi, sopstveni kapital će se uvećati svaki put kada dođe do povećanja imovine koje nije praćeno povećanjem obaveza ili kada dođe do smanjenja obaveza koje nije praćeno smanjenjem imovine.

S druge strane, sopstveni kapital će se umanjiti kada dođe do smanjenja imovine koje nije praćeno smanjem obaveza ili kada dođe do povećanja obaveza koje nije praćeno povećanjem imovine.

Prihodima se nazivaju sva povećanja sopstvenog kapitala nastala kao posledica poslovanja preduzeća (dakle ne po osnovu vlasničkih ulaganja), a rashodima smanjenja sopstvenog kapitala nastala kao posledica poslovanja preduzeća.

4.5.1. Obuhvatanja rashoda i prihoda na poziciji sopstveni kapital

Posmatrano sa aspekta bilansnih promena, neekvivalentne promene nastaju:

- povećanjem aktive uz istovremeno povećanje pasive zbog nastanka prihoda,
- smanjenjem aktive uz istovremeno smanjenje pasive zbog nastanka rashoda,
- pretvaranjem obaveza u sopstveni kapital zbog nastalog prihoda,
- pretvaranjem sopstvenog kapitala u obaveze zbog nastalog rashoda.

4.5.1.1. Povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive zbog nastanka prihoda

Uzmimo da je naše preduzeće izradilo i prodalo softver (program) za vođenje knjigovodstva preduzeću „Računovođa”. Softver je isporučen uz fakturu koja glasi na 1.000 dinara. Preduzeće „Računovođa” treba da svoju obavezu izmiri u roku od 15 dana. Rečeno je da je trenutak prodaje onaj trenutak kada preduzeće ispuni svoju ugovornu obavezu, odnosno isporuči proizvod (uslugu) na ugovoreno mesto i ispostavi fakturu, bez obzira na to što kupac proizvoda (usluge) još uvek nije platio, odnosno nije izmirio svoju obavezu.

Prodajom proizvoda (usluge) preduzeće je steklo potraživanje od kupca. Ovo potraživanje, kao i svaka druga imovina se vodi u aktivi, što znači da je došlo do povećanja aktive. Pozicija potraživanja od kupaca se u knjigovodstvu skraćeno zove – Kupci. S obzirom na to da za novostečenu imovinu (u obliku potraživanja) preduzeće nema nikakvu obavezu ni prema kome, to znači da je vlasnik preduzeća bogatiji za 1000 dinara, odnosno da se sopstveni kapital povećao za taj iznos.

Aktiva (sredstva)	Bilans 8	Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.900	Sopstveni kapital	10.900
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500
Materijal	100	Dobavljači	100
Blagajna	500		
Kupci	1.000		
Ukupna aktiva	13.500	Ukupna pasiva	13.500

4.5.1.2. Smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive zbog nastanka rashoda

Svako preduzeće u toku svog poslovanja mora određena sredstva i da utroši. Troškovi su vrednosno izraženi utrošci, a prema metodi ukupnih troškova koja se kod nas primenjuje, svi troškovi obračunskog perioda predstavljaju rashode obračunskog perioda. Zbog toga ćemo u ovom delu udžbenika izjednačiti pojam troškova sa pojmom rashoda.

Pretpostavimo sada da je naše preduzeće sa tekućeg računa uplatilo 100 dinara na račun Elektrodistribucije za troškove struje. Plaćanjem troškova električne energije preduzeću se smanjio iznos novčanih sredstava sa tekućeg računa, što znači da je došlo do smanjenja aktive. Kako ovo smanjenje aktive nije nastalo izmirenjem neke obaveze, već se smanjila imovina vlasnika preduzeća, odnosno vlasnički (sopstveni) kapital, za 100 dinara će se umanjiti pozicija sopstvenog kapitala u pasivi.

Aktiva (sredstva)	Bilans 9		Pasiva (izvori)
Tekući račun	6.800	Sopstveni kapital	10.800
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500

Materijal	100	Dobavljači	100
-----------	-----	------------	-----

Blagajna	500
----------	-----

Kupci	1.000
-------	-------

Ukupna aktiva	13.400	Ukupna pasiva	13.400
---------------	--------	---------------	--------

4.5.1.3. Pretvaranje obaveza u sopstveni kapital zbog nastalog prihoda

Pretpostavimo sada da isporučilac (prodavac) diskova odobri našem preduzeću knjižnim pismom 10 dinara na ime ugovorne kazne zbog kašnjenja sa isporukom diskova. Odobrenje knjižnim pismom znači da je prodavac odobrio umanjenje fakturisane vrednosti (cene) diskova. To znači da sada obaveza našeg preduzeća ne iznosi više 100 dinara već 90 dinara, odnosno došlo je do smanjenja obaveza. S obzirom da umanjenje obaveza nije praćeno i smanjenjem sredstava preduzeća, proizilazi da je vlasnik preduzeća zbog umanjene obaveze postao bogatiji, odnosno da se sopstveni kapital uvećao za tih 10 dinara.

Aktiva (sredstva)	Bilans 10	Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.800	Sopstveni kapital	10.810
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500
Materijal	100	Dobavljači	90
Blagajna	500		
Kupci	1.000		
Ukupna aktiva	13.400	Ukupna pasiva	13.400

Naravno da kad god je u pitanju promena u strukturi pasive ili promena u strukturi aktive ne dolazi do promene bilansnog zbira.

4.5.1.4. Pretvaranje sopstvenog kapitala u obaveze zbog nastalog rashoda

Kada se povećaju obaveze preduzeća, a da se pri tome nisu povećala sredstva preduzeća, to znači da će preduzeće morati da te obaveze izmiri, odnosno da će nastati odliv sredstava po tom osnovu, a to za vlasnika preduzeća znači da je osiromašio za nastale obaveze.

Pretpostavimo da je preduzeće kažnjeno sa 5 dinara (stiglo rešenje) zbog neadekvatne protivpožarne zaštite. U pasivi su nastale obaveze za 5 dinara, a s obzirom na to da nastanak ovih obaveza nije praćen nikakvim prilivom sredstava, znači da se sopstveni kapital smanjio za 5 dinara.

Aktiva (sredstva)	Bilans 11		Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.800	Sopstveni kapital	10.805	
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500	
Materijal	100	Dobavljači	90	
Blagajna	500	Obaveze za kaznu	5	
Kupci	1.000			

Ukupna aktiva 13.400 Ukupna pasiva 13.400

4.5.2. Raščlanjavanje sopstvenog kapitala i obuhvatanje prihoda i rashoda preko računa gubitka i dobitka

Osnovni zadatak knjigovodstva je utvrđivanje finansijskog rezultata. Kada bi vlasnik prikazanog preduzeća želeo da utvrdi finansijski rezultat za određeni period, on bi morao da oduzme od vrednosti sopstvenog kapitala iz poslednjeg bilansa vrednost sopstvenog kapitala iz bilansa prethodnog perioda. Problem koji se ovde pojavljuje jeste taj što razlika između vrednosti sopstvenog kapitala prethodnog perioda i vrednosti sopstvenog kapitala prema poslednjem bilansu nije jednaka ostvarenom finansijskom rezultatu ukoliko je u tom periodu došlo do novih vlasničkih uloga ili do povlačenja vlasničkih uloga. Jer dodatno ulaganje vlasnika ne predstavlja pozitivan rezultat poslovanja preduzeća, niti povlačenje uloga vlasnika predstavlja ostvaren negativan rezultat poslovanja. Dakle, povećanje ili smanjenje sopstvenog kapitala ustanovljeno direktnim sučeljavanjem sopstvenog kapitala na kraju sa iznosom na početku perioda, potrebno je korigovati za sva ulaganja vlasnika (novi ulozi) i za sva povlačenja uloga vlasnika. Ovako izračunat finansijski rezultat ne bi imao veliku informacionu vrednost, jer bi ostalo nepoznato na koji način je došlo do povećanja, odnosno smanjenja sopstvenog kapitala. Dakle, evidentiranje poslovnih događaja (promena) direktno preko računa sopstvenog kapitala onemogućava utvrđivanje finansijskog rezultata direktnim sučeljavanjem sopstvenog kapitala na kraju sa iznosom na početku perioda.

Ovaj problem je rešen uvođenjem prihoda i rashoda. Evidentiranjem prihoda i rashoda na posebnoj bilansnoj poziciji – finansijski rezultat, omogućava se uvid u ostvareni finansijski rezultat (novoformirani kapital) u svakom trenutku, bez dopunskog rada oko izdavanja efekata usled povećanja i smanjenja transfera kapitala. Prihodi, prema tome, predstavljaju prirast sopstvenog kapitala ostvaren poslovanjem preduzeća, a rashodi smanjenje sopstvenog kapitala nastalo kao posledica poslovanja, dok se novi ulozi i povlačenje uloga od strane vlasnika evidentiraju neposredno na poziciji sopstveni kapital. Na ovaj način je omogućeno neposredno utvrđivanje finansijskog rezultata, a razvrstavanjem prihoda i rashoda na poslovne, finansijske i vanredne dobija se segmentiran finansijski rezultat zadovoljavajućeg informacionog sadržaja. Prema tome, finansijski rezultat se utvrđuje kao razlika između prihoda i rashoda

Dakle, umesto registovanja promena neposredno na sopstvenom kapitalu, povećanje sopstvenog kapitala ostvareno poslovanjem preduzeća će se obuhvatati preko samostalnih pozicija rashoda i prihoda. Rashodi i prihodi se ne obuhvataju u bilansu stanja, već na bilansu uspeha, koji, dakle, predstavlja potkonto sopstvenog kapitala.

Sve poslovne promene koje dovode do pojave rashoda i prihoda nazivaju se neekvivalentne promene, dok se sve promene koje tangiraju isključivo račune aktive i/ili račune pasive nazivaju ekvivalentne promene.

Uočljivo je to da prve dve vrste bilansnih promena (povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive i smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive), ukoliko je reč o neekvivalentnim promenama, na sledeći način utiču na bilans:

1. Povećanje aktive usled pojave prihoda
2. Smanjenje aktive usled pojave rashoda
3. Smanjenje pasive usled pojave prihoda

4. Povećanje pasive usled pojave rashoda.

4.5.2.1. Povećanje aktive usled pojave prihoda

Prodaja softvera je prva promena koja tangira račun uspeha. Umesto neposrednog povećavanja sopstvenog kapitala, sada će se sopstveni kapital posredno povećati evidentiranjem prihoda na računu gubitka i gubitka.

Prodaja softvera za 1.000 dinara će se sada evidentirati na sledeći način.

Aktiva (sredstva)	Bilans 8	Pasiva (izvori)
Tekući račun	6.900	Sopstveni kapital 9.900

Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500
------------------	-------	------------------	-------

Materijal	100	Dobavljači	100
-----------	-----	------------	-----

Blagajna	500
----------	-----

Kupci	1.000
-------	-------

Ukupna aktiva	13.500	Ukupna pasiva	12.500
---------------	--------	---------------	--------

Rashodi	Račun uspeha 1	Prihodi
---------	----------------	---------

Prihodi od prodaje	1.000
--------------------	-------

Naravno, sada bilans br. 8. nije pravi bilans jer ga ne odlikuje ravnoteža leve i desne strane. Ravnoteža bi se uspostavila dodavanjem prihoda u pasivu bilansa.

4.5.2.2. Smanjenje aktive usled pojave rashoda

Uplata od 100 dinara na račun Elektrodistribucije za troškove električne energije bi se dala evidentirati na sledeći način:

Aktiva (sredstva)	Bilans 9	Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.800	Sopstveni kapital	9.900
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500

Materijal	100	Dobavljači	100
-----------	-----	------------	-----

Blagajna	500
----------	-----

Kupci	1.000
-------	-------

Ukupna aktiva	13.400	Ukupna pasiva	12.500
---------------	--------	---------------	--------

Rashodi	Račun uspeha 2	Prihodi
---------	----------------	---------

Troškovi-Rashodi	100	Prihodi od prodaje	1.000
------------------	-----	--------------------	-------

4.5.2.3. Smanjenje pasive usled pojave prihoda

Sada će se pristiglo knjižno odobrenje na 10 dinara evidentirati na sledeći način:

Aktiva (sredstva)	Bilans 10	Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.800	Sopstveni kapital	9.900
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500
Materijal	100	Dobavljači	90
Blagajna	500		
Kupci	1.000		
Ukupna aktiva	13.400	Ukupna pasiva	12.490

Rashodi	Račun uspeha 3		Prihodi
Troškovi–Rashodi	100	Prihodi od prodaje	1.000
Ostali prihodi	10		

4.5.2.4. Povećanje pasive usled pojave rashoda

Pristiglo rešenje inspekcije kojom se kažnjava preduzeće sa 5 dinara zbog neadekvatne protivpožarne zaštite će se sada evidentirati na sledeći način:

Aktiva (sredstva)	Bilans 11		Pasiva (izvori)	
Tekući račun	6.800	Sopstveni kapital	9.900	
Osnovna sredstva	5.000	Dugoročni kredit	2.500	
Materijal	100	Dobavljači	90	
Blagajna	500	Obaveze za kaznu	5	
Kupci	1.000			
Ukupna aktiva	13.400	Ukupna pasiva	12.495	

Rashodi	Račun uspeha 4		Prihodi	
Troškovi–Rashodi	100	Prihodi od prodaje	1.000	

Ostali rashodi	5	Ostali prihodi	10
----------------	---	----------------	----

4.5.3. Zaključivanje računa gubitka i dobitka i integrisanje rezultata u bilans

Postavlja se pitanje kako na kraju obračunskog perioda prihodi i rashodi utiču na bilans, odnosno kako se likvidiraju. S obzirom na to da je račun gubitka i dobitka (račun uspeha) analitički konto sopstvenog kapitala, nužno ga je pri zaključivanju poslovnih knjiga integrisati u sopstveni kapital u bilansu stanja. To se radi tako što se unese razlika, saldo, na manju stranu.

Rashodi	Račun uspeha 5	Prihodi
---------	----------------	---------

Troškovi–Rashodi	100	Prihodi od prodaje	1.000
------------------	-----	--------------------	-------

Ostali rashodi 5 Ostali prihodi 10

Prenos dobitka 905

Kada su prihodi veći od rashoda, znači da je preduzeće ostvarilo dobitak, a kada su rashodi veći od prihoda, preduzeće je izgubilo deo sopstvenog kapitala, odnosno poslovalo je sa gubitkom.

Aktiva (sredstva) Bilans 12 Pasiva (izvori)

Tekući račun 6.800 Sopstveni kapital 9.900

Osnovna sredstva 5.000 Dugoročni kredit 2.500

Materijal 100 Dobavljači 90

Blagajna 500 Obaveze za kaznu 5

Kupci	1.000	Preneti dobitak	905
-------	-------	-----------------	-----

Ukupna aktiva	13.400	Ukupna pasiva	13.400
---------------	--------	---------------	--------

Nakon integrisanja finansijskog rezultata u bilans stanja, ponovo je uspostavljena bilansna ravnoteža.

Naravno da utvrđivanju uspeha obračunskog perioda mora da prethodi evidentiranje svih rashoda i prihoda perioda. Rashode perioda čine poslovni rashodi, finansijski rashodi i vanredni rashodi. U poslovne rashode perioda, prema našim propisima, spadaju svi troškovi po vrstama (troškovi materijala, troškovi ličnih dohodaka zaposlenih, troškovi amortizacije i rezervisanja, troškovi raznih usluga koje su izvršile druga preduzeća). Finansijske rashode čine rashodi po osnovu kamata, negativnih kursnih razlika i dr., dok vanredne rashode čine rashodi po osnovu katastrofa i elementarnih nepogoda i ostalih retkih i neočekivanih događaja. [\[1\]](#) Mi smo u našem primeru apstrahovali sve ostale rashode perioda u cilju povećavanja preglednosti i jasnosti.

Uočljivo je da, za razliku od bilansa stanja koji pokazuje stanje sredstava i izvora na određeni dan, bilans uspeha predstavlja nominalni, obračunski, kumulativni finansijski izveštaj, sastavljen za određeni vremenski period.

4.6. Primer otvaranja bilansa i evidentiranja poslovnih događaja putem sukcesivnih bilansa

Na osnovu izvršenog popisa utvrđeno je da uslužno preduzeće „Etilen” za hemijsko čišćenje, vlasnika Bojana Prvulovića na dan 01.01.2005. godine, ima sledeća sredstva i izvore sredstava:

Sredstva	Vrednost u dinarima
1. Građevinski objekti	100.000
1. Upravna zgrada 60.000	
2. Skladište 40.000	
3. Oprema	300.000
1. Mašina za peglanje 50.000	
2. Mašina za pranje 200.000	
3. Mašina za sušenje 50.000	
4. Materijal	40.000
1. Materijal „a” 15.000	
2. Materijal „b” 15.000	
3. Materijal „c” 10.000	
4. Potraživanja od kupaca	15.000
1. Kupac „a” 10.000	
2. Kupac „b” 2.500	
3. Kupac „c” 2.500	
4. Tekući (poslovni) račun	20.000
5. Blagajna	1.000

Izvori sredstava

1. Sopstveni kapital	386.000
2. Dugoročni krediti	30.000
3. Kratkoročni krediti	40.000
4. Obaveze prema dobavljačima	20.000

Na osnovu datog popisa – inventara sastaviti početni bilans stanja.

Aktiva	Bilans stanja 0	Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	386.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	30.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	40.000
4. Potraživanja od kupaca	15.000	4. Dobavljači	20.000
5. Tekući (poslovni) račun	20.000		
6. Blagajna	1.000		
476.000	476.000		

Bilans iz prikazanog primera se nalazi u ravnoteži, što ukazuje na to da su sve bilansne pozicije pravilno unete.

Evidentirajte sledeće poslovne događaje (promene) koji su nastali tokom januara tekuće godine putem sukcesivnih bilansa. Izvršiti evidentiranje poslovnih promena obuhvatanjem prihoda i rashoda neposredno preko pozicije sopstveni kapital, a zatim pomoću računa gubitka i dobitka.

1. Vlasnik preduzeća je iz ličnih izvora uplatio na tekući (poslovni) račun 2.000 dinara.
2. Po fakturi dobavljača br. 9 kupljen je materijal za 10.000 dinara.
3. Prema izvodu banke br. 2 plaćeno je dobavljačima 5.000 dinara.
4. Vlasnik preduzeća je za lične potrebe podigao sa tekućeg (poslovnog) računa 1.000 dinara.
5. Po izvodu br. 5 kupac je platio 8.000 dinara.
6. Na molbu vlasnika, banka nam je konvertovala kratkoročni kredit od 10.000 dinara u dugoročni kredit.
7. Po trebovanju materijala br. 1 utrošeno je materijala za 10.000 dinara.
8. Stigao je račun br. 5 za utrošenu električnu energiju u tekućem mesecu na 2.000 dinara.

9. Na blagajnu je uplaćeno za izvršene usluge pranja 20.000 dinara.
10. Dobavljač za materijal nas knjižnim pismom br. 6. obaveštava da nam je odobrio 100 dinara na ime ugovorene kazne zbog zakašnjenja u isporuci materijala.
11. Za primljenu fakturu za električnu energiju, koja nije plaćena u ugovorenom roku, Elektroprivreda je obračunala zateznu kamatu u iznosu od 100 dinara.
12. Obračunati finansijski rezultat za obračunski period.

1) Vlasnik preduzeća je iz ličnih izvora uplatio na tekući (poslovni) račun preduzeća 2.000 dinara.

Aktiva

Bilans stanja 1

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	388.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	30.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	40.000

4. Potraživanja od kupaca	15.000	4. Dobavljači	20.000
---------------------------	--------	---------------	--------

5. Tekući (poslovni) račun 22.000

6. Blagajna	1.000
-------------	-------

478.000	478.000
---------	---------

Šta se dogodilo u bilansu nakon ovog poslovnog događaja? Za iznos uplaćenih sredstva povećala su se novčana sredstva na tekućem računu preduzeća (aktiva), uz istovremeno povećanje vlasničkog (sopstvenog) kapitala za isti iznos (pasiva). S obzirom na to da je došlo do priliva sredstava iz okruženja u preduzeće, reč je o povećanju aktive uz istovremeno povećanje pasive. Zbir bilansa je zbog priliva sredstva spolja porastao za 2000 dinara.

2) Po fakturi dobavljača br. 9 kupljen je materijal za 10.000 dinara.

Aktiva	Bilans stanja 2	Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	388.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	30.000
3. Materijal	50.000	3. Kratkoročni krediti	40.000
4. Potraživanja od kupaca	15.000	4. Dobavljači	30.000
5. Tekući (poslovni) račun	22.000		
6. Blagajna	1.000		
488.000	488.000		

Iz priloženog se vidi da je i ovaj događaj doveo do povećanja sredstava u aktivi i povećanja za isti iznos jedne pozicije pasive. Za iznos nabavljenog materijala povećana je postojeća zaliha materijala, tj. aktiva. Međutim, istovremeno je porasla i obaveza preduzeća prema dobavljačima za isti iznos, odnosno pasiva. Sve ostale bilansne pozicije miruju. S obzirom na to da je došlo do priliva sredstava iz okruženja u preduzeće, ponovo je u pitanju povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive. Zbir bilansa je zbog priliva sredstva spolja porastao za 10.000 dinara.

3) Prema izvodu banke br. 2, plaćeno je dobavljačima 5.000 dinara.

Aktiva

Bilans stanja 3

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	388.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	30.000
3. Materijal	50.000	3. Kratkoročni krediti	40.000
4. Potraživanja od kupaca	15.000	4. Dobavljači	25.000
5. Tekući (poslovni) račun	17.000		
6. Blagajna	1.000		
483.000	483.000		

Ova promena je izazvala smanjenje novčanih sredstava sa tekućeg računa (aktiva), uz istovremeno smanjenje obaveza prema dobavljačima za isti iznos (pasiva). U pitanju je, prema tome smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive. Odlivanje sredstva iz preduzeća imalo je za posledicu smanjenje zbira bilansa.

4) Vlasnik preduzeća je za lične potreba podigao sa tekućeg računa 1.000 dinara.

Aktiva	Bilans stanja 4	Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	30.000
3. Materijal	50.000	3. Kratkoročni krediti	40.000
4. Potraživanja od kupaca	15.000	4. Dobavljači	25.000

5. Tekući (poslovni) račun 16.000

6. Blagajna 1.000

482.000 482.000

Prema tome, došlo je do smanjenja sredstava u aktivi uz smanjenje sopstvenog kapitala u pasivi. Prirodno, opet je došlo i do smanjenja zbira bilansa.

5) Po izvodu br. 5 kupac je platio 8.000 dinara.

Aktiva

Bilans stanja 5

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	30.000
3. Materijal	50.000	3. Kratkoročni krediti	40.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	25.000
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	1.000		
482.000	482.000		

6) Na molbu vlasnika, banka nam je konvertovala kratkoročni kredit od 10.000 dinara. u dugoročni kredit.

Aktiva		Bilans stanja 6		Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1.	Sopstveni kapital	387.000	
2. Oprema	300.000	2.	Dugoročni krediti	40.000	
3. Materijal	50.000	3.	Kratkoročni krediti	30.000	
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4.	Dobavljači	25.000	
5. Tekući (poslovni) račun	24.000				
6. Blagajna	1.000				

482.000

482.000

U pitanju je zamena jedne vrste obaveza (kratkoročnog kredita) za drugu vrstu obaveza (kratkoročnog kredita) kod istog poverioca. Sa aspekta bilansnih promena u pitanju je treći tip bilansnih promena – promena u strukturi pasive, u kom slučaju ne dolazi do promene bilansnog zbira.

a) Obuhvatanja rashoda i prihoda na poziciji sopstveni kapital

7) Po trebovanju materijala br. 1 utrošeno je materijala za 10.000 dinara.

Tokom poslovanja preduzeća dolazi do trošenja sredstava, što predstavlja po pravilu uslov za odvijanje poslovnog procesa. Kako je sopstveni kapital jednak razlici imovine i obaveza, svako smanjenje imovine, bez smanjivanja obaveza, znači da je nastupilo smanjenje sopstvenog kapitala. Dakle, reč je o drugoj vrsti bilansnih promena – *smanjenje aktive uz istovremeno smanjenje pasive*.

Aktiva

Bilans stanja 7

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	377.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	25.000

5. Tekući (poslovni) račun 24.000

6. Blagajna 1.000

472.000

472.000

8) Stigao je račun br. 5 za utrošenu električnu energiju u tekućem mesecu na 2.000 dinara.

Aktiva

Bilans stanja 8

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	375.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	27.000
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	1.000		
472.000	472.000		

Ovaj događaj je doveo do četvrtog tipa bilansnih promena – *promene u strukturi pasive*. Dakle,

povećavanje obaveza, bez povećanja sredstava označava smanjenje sopstvenog kapitala.

9) Na blagajnu je uplaćeno za izvršene usluge pranja 20.000 dinara.

Aktiva		Bilans stanja 9		Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1.	Sopstveni kapital	395.000	
2. Oprema	300.000	2.	Dugoročni krediti	40.000	
3. Materijal	40.000	3.	Kratkoročni krediti	30.000	
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4.	Dobavljači	27.000	
5. Tekući (poslovni) račun	24.000				

6. **Blagajna** 21.000

492.000

492.000

U slučaju prodaje (relalizacije) proizvoda (robe), odnosno u našem primeru usluga, dolazi do povećanja sredstava, u obliku novca u blagajni ili potraživanja od kupaca, ukoliko je usluga fakturisana a nije naplaćena. Kako je sopstveni kapital jednak razlici imovine i obaveza, svako povećanje imovine, bez povećanja obaveza, znači da je došlo do povećanja sopstvenog kapitala. Dakle, reč je o prvoj vrsti bilansnih promena – *povećanje aktive uz istovremeno povećanje pasive*.

10) Dobavljač za materijal nas knjižnim pismom br. 6. obaveštava da nam je odobrio 100 dinara na ime ugovorene kazne zbog zakašnjenja u isporuci materijala.

Aktiva

Bilans stanja 10

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	395.100
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	26.900
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	21.000		
492.000	492.000		

Kako je sopstveni kapital jednak razlici imovine i obaveza, svako smanjenje obaveza koje ne dovodi do smanjenja imovine, označava da je došlo do povećanja sopstvenog kapitala. Ovaj događaj je doveo do četvrte vrste bilansnih promena – *promene u strukturi pasive*.

11) Za primljenu fakturu za električnu energiju, koja nije plaćena u ugovorenom roku, Elektroprivreda je obračunala zateznu kamatu u iznosu od 100 dinara.

Aktiva

Bilans stanja 11

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	395.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000

3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	27.000
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	21.000		
492.000	492.000		

Imajući u vidu da preduzeće nije platilo zateznu kamatu, njene obaveze prema svom dobavljaču Elektrodistribuciji se povećavaju za iznos zatezne kamate. S obzirom da ovo povećanje obaveza (pasive) nije praćeno povećanjem imovine, reč je o smanjenju sopstvenog kapitala, odnosno o bilansnoj promeni broj četiri – promena u strukturi pasive. Kada zatezna kamata bude plaćena, tada će doći do smanjenja obaveze prema dobavljaču uz istovremeno smanjenje novca na tekućem računu.

b) Raščlanjavanje sopstvenog kapitala i obuhvatanje prihoda i rashoda putem računa gubitka i gubitka

Sada će se promene br. 7, 8, 9, 10 i 11 obuhvatiti na sledeći način:

7. Po trebovanju materijala br. 1 utrošeno je materijala za 10.000 dinara.

Aktiva	Bilans stanja 7		Pasiva
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal 40.000		3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	25.000
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	1.000		
472.000	482.000		

Ovi troškovi – rashodi će se dakle, obuvatiti izvan bilansa stanja, na računu dobitka i gubitka.

Rashodi

Račun dobitka i gubitka 1

Prihodi

1. Poslovni rashodi 10.000

Uvođenjem računa dobitka i gubitka, bilans stanja više nije u automatskoj ravnoteži nakon prve tzv. neekvivalentne promene. Ravnoteža ne postoji, jer se povećanje i smanjenje sopstvenog kapitala više ne evidentira neposredno na poziciji sopstvenog kapitala, već posredno preko prihoda i rashoda. Stoga, ravnoteža postoji tek kada se finansijski rezultat integriše u sopstveni kapital.

8. Stigao je račun br. 5 za utrošenu električnu energiju u tekućem mesecu na 2.000 dinara.

Aktiva	Bilans stanja 8	Pasiva
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital 387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti 40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti 30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači 27.000

5. Tekući (poslovni) račun 24.000

6. Blagajna 1.000

472.000 484.000

Rashodi

Račun dobitka i gubitka 2

Prihodi

1. Poslovni rashodi 12.000

9. Na blagajnu je uplaćeno za izvršene usluge pranja 20.000 dinara.

Aktiva

Bilans stanja 9

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	27.000
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	21.000		
492.000	484.000		

Rashodi

Račun dobitka i gubitka 3

Prihodi

1. Poslovni rashodi 12.000 1. **Prihodi od prodaje roba i usluga** 20.000

10. Dobavljač za materijal nas knjižnim pismom br. 6. obaveštava da nam je odobrio 100 dinara na ime ugovorene kazne zbog zakašnjenja u isporuci materijala.

Aktiva

Bilans stanja 10

Pasiva

1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	26.900
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	21.000		
492.000	483.900		

Rashodi

Račun dobitka i gubitka 4

Prihodi

1. Poslovni rashodi 12.000 1. Prihodi od prodaje roba i usluga 20.000

Ostali prihodi 100

11. Za primljenu fakturu za električnu energiju, koja nije plaćena u ugovorenom roku, Elektroprivreda je obračunala zateznu kamatu u iznosu od 100 dinara.

Aktiva	Bilans stanja 11	Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	27.000
5. Tekući (poslovni) račun	24.000		
6. Blagajna	21.000		
492.000	484.000		

Rashodi

Račun dobitka i gubitka 5

Prihodi

1. Poslovni rashodi 12.000 1. Prihodi od prodaje roba i usluga 20.000

2. **Finansijski rashodi** 100 Ostali prihodi 100

I u jedanaestoj promeni, opet imamo slučaj povećanja pasive usled pojave rashoda. Dakle, prihodi nastaju ili povećanjem aktive, pri čemu ne dolazi do promena u obavezama preduzeća, ili usled smanjenja obaveza, pri čemu ne dolazi do promena nad imovinom preduzeća.

S druge strane rashodi nastaju ili smanjenjem imovine preduzeća, pri čemu ne dolazi do smanjenja obaveza, ili povećanjem obaveza koje nije praćeno povećanjem imovine.

c) Zaključivanje računa gubitka i dobitka i integrisanje rezultata u bilans

Rashodi	Bilans uspeha za period od 01.01.2005–31.12.2005.	Prihodi
---------	---	---------

1. Poslovni rashodi	12.000	1. Prihodi od prodaje roba i usluga	20.000
---------------------	--------	-------------------------------------	--------

2. Ostali rashodi	100	2. Ostali prihodi	100
-------------------	-----	-------------------	-----

3. Prenos dobitka	8.000		
--------------------------	-------	--	--

Aktiva		Bilans stanja na dan 01.01.2006.		Pasiva	
1. Građevinski objekti	100.000	1. Sopstveni kapital	387.000		
2. Oprema	300.000	2. Dugoročni krediti	40.000		
3. Materijal	40.000	3. Kratkoročni krediti	30.000		
4. Potraživanja od kupaca	7.000	4. Dobavljači	27.000		
5. Tekući (poslovni) račun	24.000	5. Dobit	8.000		

6. Blagajna	21.000
492.000	492.000

[\[1\]](#) Rashodi će biti elaborirani u glavi: Obuhvatanje troškova i rashoda.